QORTI ĊIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

IMĦALLEF

Onor. Abigail Lofaro LL.D., Dip. Stud. Rel.,
Mag. Jur. (Eur. Law)

Illum, 12 ta' Mejju 2022

Rikors Ġuramentat Numru: 212/2020 AL
Fl-ismijiet:

A B

vs

Dr Christopher Chircop u l-Prokuratur Legali Nadine Farrugia nominati b'Digriet tad-29 ta' Jannar 2021 bħala Kuarturi Deutati biex jidhru għan-nom tal-Assenti C D E

Il-Qorti:

Rat ir-rikors ġuramentat[1] tal-attriċi li permezz tiegħu ppremettiet:

---
[1] Fol. 1.

1. *Illi minn relazzjoni li r-rikorrenti, cittadina Maltija, kellha mal-konvenut C D E twieldu zewgt itfal, ghalkemm ufficjalment fuq c-certifikat tat-twelid il-konvenut jidher bhala il-missier tat-tifla biss u cioe' ta' FG E li twieldet fid-9 ta' Dicembru fl-isptar Lake District fi Queensland New Zealand kif jirrizulta mid-dokument anness u immarkat (Dok A);*

2. *Illi din ir-relazzjoni spiccat ftit wara li r-rikorrenti harget tqila bit-tieni wild taghhom, tant li l-konvenut kecca lir-rikorrenti mid-dar u spiccat minghajr saqaf fuq rasha u kellha tigi Malta hdejn il-genituri taghha;*

3. *Illi sussegwentament wara hafna wieghdiet fierha, il-konvenut qata' l-kutatt mar-rikorrenti u t-tfal;*

4. *Illi l-bint minuri tal-partijiet tirrisjedi mar-rikorrenti wahidha u dejjem kien hi li rabbiet lill-istess bint minuri dan filwaqt li t-tifel minuri dejjem irrisjeda mar-rikorrenti;*

5. *Illi l-intimat qatt ma ha parti fil-hajja ta' bintu jew ibnu jew refa' r-responsabilita' ghat-trobbija taghhom;*

6. *Illi f'dan iz-zmien kienet l-attrici wahidha li hadet hsieb tal-htigijiet tal-minuri tal-partijiet, inkluz htigijiet finanzjarji.*

Ghaldaqstant, l-esponenti titlob bir-rispett illi din l-Onorabbli Qorti, prevja d-dikjarazzjonijiet necessarji u moghtija l-provvedimenti opportuni:

1. *Takkorda l-kura u l-kustodja tal-minuri FG E f'idejn ir-rikorrenti;*

2. *Tiffissa retta alimentari adegwata għal bintha minuri u tordna lill-konvenut ihallas tali retta alimentari, flimkien mal-ispejjez edici u edukattivi tal-minuri.*

Bl-ispejjez kontra l-konvenut li minn issa huwa ngunt ghas-subizzjoni.

Rat il-lista tax-xhieda tal-attriċi;

Rat ir-risposta ġuramentata tal-Kuraturi Deputati l-Avukat Dr Christopher Chircop u l-Prokuratur Legali Nadine Farrugia,[2] fejn ġie eċċepit:

1. *Illi hija l-attrici li ghandha l-piz tal-prova u cjoe illi trid tkun l-attrici li permezz tal-provi mressqa minnha jikkonvncu lil dina Onorabbli Qorti illi l-allegazzjonijiet li l-istess attrici qieghda taghmel fil-konfront tal-intimat huma fondati.*

2. *Illi l-esponenti f'dan l-istadju jiddikjaraw li m'ghandhomx konoxxenza tal-fatti ta' dan il-kaz u ghaldaqstant qeghdin jirrizervaw id-dritt li jressqu eccezzjonijiet ulterjuri jekk huma jsru konoxxenti ta' fatti relatati ma da nil-kaz.*

   Salv eccezzjonijiet ulterjuri.

Bl-ispejjez konta r-rikorrenti li hija minn issa ngunta in subizzjoni.

Rat il-lista tax-xhieda tal-konvenuta;

Rat iċ-Ċertifikat tat-Twelid ta' FG E, maħruġ mill-awtoritajiet ta' New Zealand nhar it-18 ta' Diċembru 2017, bin-numru ta' reġistrazzjoni 2017616236, fejn hemm imniżżel li twieldet nhar id-9 ta' Diċembru 2017;[3]

Rat id-digriet tat-28 ta' Settembru 2020, fejn il-Qorti laqgħat it-talba u awtorizzat lir-rikorrenti sabiex tipproċedi bl-azzjoni entro t-terminu stabbilit mil-liġi;[4]

Rat il-verbali kollha, ix-xhieda imresqa u l-kontro-eżami, liema ġew kollha miżmuma u mresqa quddiem l-Assistant Ġudizzjarju Dr Abigail Critien;[5]

Rat l-affidavit tal-attriċi;[6]

Rat l-affidavit ta' omm l-attriċi;[7]

---

[2] Fol. 20.
[3] Fol. 5.
[4] Fol. 6.
[5] Fol. 23a, fejn ġiet maħtura għal tali fini fl-udjenza tal-15 ta' Ġunju 2021.
[6] Fol. 25.
[7] Fol. 26.

Rat id-digriet tas-26 ta' Awwissu 2021, fen il-Qorti laqgħat it-talba tal-attriċi kif dedotta fir-rikors tagħha tad-29 ta' Lulju 2021,[8] u ċjoe' sabiex *pendente lite* l-kura u kustodja tal-minur FG E tkun fdata esklussivament f'idejn l-attriċi;[9]

Rat in-nota tal-Avukat Dr Christopher Chircop u l-Prokuratur Legali Nadine Farrugia tat-2 ta' Frar 2022,[10] fejn infurmaw lill-Qorti illi minkejja li ntbagħtet *email* lill-assenti fl-indirizz elettroniku indikat lilhom mill-attriċi, huma xorta waħda ma renxxilhomx jagħmlu kuntatt mal-assenti;

Rat kopja tal-*email* mibgħut mill-kuraturi deputati lill-assenti nhar is-16 ta' Novembru 2021, fejn ġie nfurmat bil-kawża odjerna;[11]

Rat l-atti proċesswali kollha;

Rat in-nota ta' sottmissjonijiet tal-attriċi;[12]

Rat illi l-kawża tħalliet għas-sentenza għal-lum;[13]

Ikkunsidrat:

KONSIDERAZZJONIJIET:

1. L-Azzjoni Odjerna:

Il-Qorti għandha quddiemha kawża fejn l-attriċi qiegħda titlob li tiġi fdata esklussivament bil-kura u kustodja tal-minuri FG E imwielda nhar id-9 ta' Diċembru 2017 ġewwa New Zealand, kif ukoll sabiex tordna il-ħlas ta' retta alimentari għal minuri li tinkludi l-ispejjeż relatati mas-saħħa u edukazzjoni tal-minuri. Jiġi sottolinejat illi kull referenza għall-konvenut f'din is-sentenza hija referenza għall-konvenut assenti u mhux għall-kuraturi li debitament jirrappreżentawh fl-assenza tiegħu.

[8] Fol. 28.
[9] Fol. 33.
[10] Fol. 40.
[11] Fol. 41.
[12] Fol. 43.
[13] Fol. 42.

Min-naħa l-oħra, il-konvenut li huwa assenti minn Malta qiegħed jiġi rappreżentat minn kuraturi deputati, li min-naħa tagħhom iddikjaraw li m'humiex edotti mill-fatti u għalhekk irriservaw li jressqu eċċezzjonijiet ulterjuri meta jkunu jafu iktar fatti. Għalkemm il-kuraturi deputati ttentaw jikkomunikaw mal-konvenut permezz ta' *email*, fejn infurmawh bil-proċeduri istanti quddiem il-Qrati Maltin, huwa baqa' xorta waħda inadempjenti u b'hekk l-istess kuraturi deputati ma kellhomx provi xi jresqu. Għaldaqstant il-Qorti tinsab sprovvista bil-verżjoni tal-konvenut.

2. Il-Verżjoni tal-Partijiet u l-Provi Mresqa:

<u>Il-Verżjoni tal-Attriċi u l-Provi Mresqa Minnha:</u>

<u>L-attriċi xehdet permezz ta' affidavit</u> u spjegat illi għall-ħabta tas-sena 2015 bdiet relazzjoni ma' Paul E, minn liema relazzjoni twieldu żewġt itfal u ċjoe' FE li twieldet nhar id-9 ta' Diċembru 2017 u Fyodor Dogum li twieled nhar it-3 ta' Awwissu 2019. L-attriċi tispjega illi din ir-relazzjoni bdiet u spiċċat ġewwa n-New Zealand, hekk kif hi kienet marret New Zealand bl-intiża li tiltaqa' ma' ħabiba tagħha, iżda sfat sabiex spiċċat baqgħet hemmhekk għaliex neltrattemp kienet iltaqgħat mal-konvenut.

Jingħad illi r-relazzjoni tal-partijiet dejjem kienet turbolenti iżda meta kienet tqila bit-tieni wild, il-konvenut keċċiha mid-dar fi New Zealand u b'hekk kellha tirritorna lura Malta peress li hemmhekk ma kellha lil ħadd u familtha tinsab kollha Malta. B'hekk għal ħabta ta' Frar 2019, l-attriċi waset lura Malta b'tifla ta' sena u nofs, filwaqt li kienet tqila bit-tieni tarbija. Għaldaqstant it-tieni wild ġie mwieled Malta. Sadanittant, jiġi spjegat li l-konvenut kien waqqaf kull komunikazzjoni tmal-attriċi, u meta din tal-aħħar ippruvat tikkomunika miegħu mill-ġdid tgħid li ma rnexxiliex. Wara xi xhur, kien il-konvenut li pprovva jikkomunika magħha u dan għal ftit ġranet biss u min minn numri telefoniċi differenti. L-attriċi tikkontendi illi kull darba li talbitu sabiex jikkontribwixxi finanzjarjament għat-trobbija tat-tfal billi jħallas il-manteniment, hu kien jaqta' l-kuntatt u jbiddel in-numru. Fil-fatt l-attriċi tiddikjara taħt ġurament illi ma għandha l-ebda ħjiel ta' fejn jinsab il-konvenut.

Finalment l-attriċi tikkontendi illi bdiet bil-proċeduri odjerni għaliex meta marret sabiex tapplika lil bintha għaċ-ċittadinanza Maltija, l-Aġenzija tal-*Identity Malta*

nfurmawha illi għandha bżonn il-kunsens tal-missier, liema kunsens ma setgħatx tottjeni.

Sabiex tikkorrabora l-verżjoni tagħha, l-attriċi ppreżentat l-*affidavit ta' ommha Nadegda Lomakina*, li tikkonferma dak kollu li hemm fl-affidavit ta' bintha u tiddikjara li bintha u n-neputija tagħha ilhom jgħixu magħha minn Frar tas-sena 2019 meta ġiet lura Malta. Tiddikjara ulterjorament illi qatt ma kkuntatjat lill-konvenut mis-sena 2019 'il quddiem.

Verżjoni tal-Konvenut Assenti u l-Provi Mresqa Minnu:

Wara li l-kuraturi deputati ġew debitament notifikati bl-atti tal-kawża odjerna, ippreżentaw risposta ġuramentata. Fi kwalunkwe każ, jirriżulta li l-verżjoni u s-sottomissjonijiet tal-konvenut ma ġewx sottomessi lill-Qorti.

3. Prinċipji Legali Saljenti għal Każ Odjern:

Qabel mal-Qorti tgħaddi għall-konsiderazzjonijiet tagħha rigward il-mertu odjern, sejra sabiex l-ewwel telenka b'mod dettaljat dawk il-prinċipji legali li huma relevanti għal każ odjern.

Rigward il-kura u kustodja, il-Qorti tirritjeni li f'tali aspetti il-ġurisprudenza tagħna dejjem għalmet illi għandha tikkunsidra l-aqwa interess tal-minuri. Fil-kawża **Jennifer Portelli pro.et noe. vs. John Portelli**[14] intqal: *"Jingħad illi l-kura tat-tfal komuni tal-mizzewġin, sew fil-liġi antika u sew fil-liġi viġenti, kif ukoll fil-ġiurisprudenza* estera *u f'dik lokali hija regolata mill-prinċipju tal-aqwa utilita' u l-akbar vantaġġ għall-interess tal-istess tfal li ċ-ċirkustanzi tal-kaz u l-koeffiċjenti tal-fatti partikulari tal-mument ikunu jissuġġerixxu. Illi in konsegwenza, ir-regola sovrana fuq enunċjata għandha tipprevali dwar il-kustodja u l-edukazzjoni tat-tfal komuni tal-mizzewġin, sew meta l-konjuġi jisseparaw ruħhom ġuddizzjarjament, sew meta jiġu biex jisseparaw konsenswalment".*

Fil-kawża fl-ismijiet **Susan Ellen Lawless vs. Il Reverendo George Lawless,**[15] il-Qorti kienet qalet illi *"la cura ed educazione dei figli, nel caso che la moglie*

[14] Deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fil-25 ta' Ġunju 2003, Ċitazz Numru: 2668/1996/2RCP.
[15] Deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fil-8 ta' Diċembru 1858.

non continua ad abitare col marito, deve essere commessa ed affidata a colui, fra i conjugi, che si riconoscera' piu atto ed idoneo a curarli ed educarli, avuto riguardo alla loro eta', ed a tutte le circostanze del caso – sotto quie provvedimenti, che si reputino spedienti pel vantaggio di tali figli".

Ingħad ukoll fil-kawża fl-ismijiet **John Cutajar vs. Amelia Cutajar et**,[16] u **Maria Dolores sive Doris Scicluna vs. Anthony Scicluna,**[17] illi *"apparti l-ħsieb ta' ordni morali u dak ta' ordni legali, li għandhom setgħa fil-materja ta' kura u kustodja tat-tfal in ġenerali, il-prinċipju dominant in 'subjecta materia', li jiddetermina normalment u ġeneralment il-kwistjonijiet bħal din insorta f'dina l-kawza, huwa dak tal-aktar utilita' u dak tal-aqwa vantaġġ u nteress tal-istess minuri fl-isfond taċ-ċirkostanzi personali u 'de facto' li jkunu jirrizultaw mill-provi tal-kaz li jrid jiġi rizolut…".*

Tenut kont tal-prinċipji bazilari hekk kif enunċjati mill-ġiurisprudenza appena ċitata, u ċjoe' l-prinipju tal-aktar utilita' u dak tal-aqwa vantaġġ għal minuri, il-Qorti għandha l-fakolta' li abbazi tal-Artikolu 56 tal-Kodiċi Ċivili, saħansitra tafda l-kura u kustodja tal-minuri lil ġenitur wieħed biss u dan sabiex l-interess suprem tal-minuri jkun dejjem issalvagwardjat. Il-Qorti tissottolineja illi l-interess tal-minuri huwa iprem mid-drittijiet tal-ġenituri. Fis-sentenza fl-ismijiet **Frances Farrugia vs Duncan Caruana**,[18] u **Marlon Grech vs Charlene Banks**[19] ġie ritenut illi l-Qorti *"filwaqt li dejjem tagħti piz għad-drittijiet tal-ġenituri, l-interess suprem li zzomm quddiemha huwa dejjem dak tal-minuri, kif anke mgħallma mill-ġiurisprudenza kostanti tagħna".*

Fir-rigward ta' *setgħa tal-ġenitur*, il-Qorti tibda billi tiċċita Artikolu 90 tal-Kodiċi Ċivili, li jitkellem dwar is-setgħa tal-ġenituri fuq tifel imnissel u mwieled barra miz-zwieġ:

(1) Il-ġenitur li jkun għaraf b'ibnu tifel imnissel u mwieled barra miż-żwieġ għandu dwaru d-drittijiet kollha tas-setgħa tal-ġenituri minbarra l-użufrutt legali.

[16] Deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fit-28 ta' Jannar 1956.
[17] Deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fis-27 ta' Novembru, 2003 (Ċitazzjoni Numru. 1715/2001/1RCP).
[18] Deċiża fil-31 ta' Mejju 2017 (Rikors Ġuramentat 268/11AL).
[19] Deċiża fil-15 ta' Ġunju 2017 (Rikors Ġuramentat 218/13AL).

(2) Jekk l-interessi tat-tifel hekk jeħtieġu, il-qorti tista' tordna li wieħed jew waħda biss mill-ġenituri jeżerċita jew teżerċita d-drittijiet tas-setgħa tal-ġenitur.

(3) Il-qorti tista' wkoll tillimita l-eżerċizzju ta' dawn id-drittijiet u, f'każijiet serji, teskludi liż-żewġ ġenituri mill-eżerċizzju ta' dawk is-setgħat.

(4) Il-Qorti tista' wkoll tillimita l-eżerċizzju ta' dawn id-drittijiet meta wieħed jew iż-żewġ ġenituri huma akkużati b'reat wieħed jew aktar imniżżel taħt it-Titolu VII tat-Taqsima II tal-Ewwel Ktieb tal-Kodiċi Kriminali.

Dan l-artikolu tal-liġi huwa indikattiv li l-Qorti f'każijiet fejn hemm involuti t-tfal għandha tara li l-ġid tagħhom jitħares, li l-interess suprem tal-minuri dejjem jipprevali fuq l-interess tal-kontendenti fil-kawża. Magħdud ma' dan, jingħad illi l-Kodiċi Ċivili jitratta l-kwistjoni tas-setgħa tal-ġenituri b'mod speċifiku taħt Titolu IV intitolat *'Fuq is-Setgħa tal-Ġenituri'*. Il-provvedimenti legali saljenti huma Artikolu 131 u Artikolu 154(1):

131. (1) L-iben huwa suġġett għas-setgħa tal-ġenituri tiegħu għall-effetti kollha kif stabbiliti bil-liġi.

(2) Ħlief f'dawk il-każijiet stabbiliti bil-liġi, din is-setgħa tkun eżerċitata bi ftehim bejn iż-żewġ ġenituri. Wara l-mewt ta' wieħed mill-ġenituri, din tkun eżerċitata mill-ġenitur li jibqa' ħaj.

(3) F'każ ta' nuqqas ta' qbil bejn il-ġenituri dwar ħwejjeġ ta' importanza partikolari, kull wieħed mill-ġenituri jista' jirrikorri għal dik il-qorti skont ma tista' tkun indikata minn jew taħt xi liġi li tkun fis-seħħ minn żmien għal żmien fejn juri dawk id-direzzjonijiet li fil-fehma tiegħu jidhirlu xierqa fiċ-ċirkostanzi.

(4) Il-qorti, wara li tkun semgħet lill-ġenituri u lit-tifel jekk dan ikun laħaq l-età ta' erbatax-il sena, għandha tagħmel dawk is-suġġerimenti li jidhrilha l-aħjar fl-interess tat-tifel u l-għaqda tal-familja. Jekk ikompli n-nuqqas ta' qbil bejn il-ġenituri, il-qorti għandha tawtorizza lill-ġenitur li fil-fehma tagħha jkun l-iktar xieraq li jħares l-interess tat-tifel fil-każ partikolari, li jiddeċiedi l-kwistjoni, bla ħsara għad-dispożizzjonijiet tal-artikolu 149.

(5) Fil-każ ta' periklu imminenti jew preġudizzju serju għat-tifel kull wieħed mill-ġenituri jista' jieħu dawk il-miżuri li huma urġenti u li ma jistgħux jistennew.

(6) Dwar terzi persuni in bona fide, kull waħda mill-partijiet fiż-żwieġ għandha titqies li għemilha kien bil-kunsens tal-parti l-oħra meta teżerċita għemil dwar awtorità tal-ġenituri dwar il-persuna tat-tifel.

154. (1) Bla ħsara ta' kull piena oħra li għaliha jista' jkun suġġett skont il-liġi, il-ġenitur jista' jiġi mneħħi mill-qorti hawn fuq imsemmija, mill-jeddijiet kollha ta' setgħa tal-ġenituri, jew minn biċċa minnhom, f'kull wieħed mill-każijiet li ġejjin:

(a) jekk il-ġenitur, billi jagħti kastig barra mill-qies jaħqar lit-tifel, jew jittraskura l-edukazzjoni tiegħu;

(b) jekk l-imġieba tal-ġenitur tista' tagħmel ħsara lit-trobbija tat-tifel;

(ċ) jekk il-ġenitur huwa interdett, jew inabilitat li jagħmel xi atti, kif jingħad fl-artikoli 520 sal-527 inkluživament tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili u fl-artikoli 189 u 190;

(d) jekk il-ġenitur jamministra ħażin ħwejjeġ it-tifel;

(e) jekk il-ġenitur jonqos li jaqdi xi wieħed mill-obbligi msemmija fl-artikolu 3B favur it-tifel.

Jiġi rilevat li l-Artikolu 3B li jagħmel referenza għalih l-Artikolu 154 hawn fuq ċitat jgħid hekk: *"(1) Iż-żwieġ jimponi fuq il-miżżewġin l-obbligu li jieħdu ħsieb, imantnu, jgħallmu u jedukaw lill-ulied li jiġu miż-żwieġ skont il-ħila, xeħtiet naturali u aspirazzjonijiet tal-ulied".* Il-Qorti tfakkar illi dawn l-obbligi m'għandhomx jipu applikati biss fir-rigward ta' ulied ta' ġenituri mizzewġin, iżda ukoll versu dawk l-ulied li huma frott ta' ġenituri mhux magħqudin fiż-żwieġ. Fil-fatt il-liġi stess f'Artikolu 7 tal-Kodiċi Ċivili tistipula illi *"Il-ġenituri għandhom l-obbligu li jiehdu hsieb, imantnu, jgħallmu u jedukaw lil uliedhom bil-mod stabbilit fl-artikolu 3B",* u ċjoe' kull ġenitur, irrelevanti jekk hux miżżewġin *o meno.*

Fir-rigward ta' ***manteniment***, il-prinċipju legali tal-manteniment tal-ulied huwa msejjes fuq l-Artikolu 7(1) tal-Kodiċi Ċivili li jagħmel referenza għall-Artikolu 3B, hawn fuq ċitati. Għalhekk abbażi tal-premess, jirriżulta mid-dispożizzjonijiet tal-liġi, li l-ġenituri kollha, ċjoe' miżżewġin, separati jew *single-parents,* għandhom l-istess obbligi versu uliedhom, u għalhekk it-tnejn li huma għandhom jikkontribwixxu għat-trobbija tal-istess. Il-Qorti tfakkar illi l-manteniment ma huwiex marbut ma' xi impjieg jew introjtu partikolari iżda huwa obbligu assolut. Għaldaqstant, kull ġenitur għandu jipprovdi sabiex jassigura li uliedu għandhom manteniment adegwat li ai termini tal-Artikolu 19 subinċiż 1 u 2 tal-Kodiċi Ċivili għandu jkopri l-ikel, ilbies, saħħa, abitazzjoni u spejjeż reltati mal-istess saħħa u edukazzjoni. Il-Qorti tenfasizza illi l-obbligu taż-żewġ ġenituri lejn l-ulied jibqa' l-istess fi kwalsiasi sitwazzjoni tal-ħajja, liema obbligu jkun dettat skont il-mezzi tiegħu, ikkalkulati skond id-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 20 tal-istess Kodiċi Ċivili, u l-bżonnijiet tal-istess minuri. Ikkonfermat li l-ġenituri jridu jieħdu ħsieb, imantnu, jgħallmu u jedukaw lil uliedhom, il-Qorti għandha l-obbligu li tqis li kull ġenitur jikkontribwixxi skont il-mezzi rispettivi tiegħu u l-bżonnijiet tal-istess minuri.

Meta l-Qorti tiġi sabiex tistabbilixxi manteniment, ma hemmx xi formula stabbilita fil-liġi li biha l-Qorti tagħmel il-kalkoli biex imbagħad toħroġ ir-riżultat. Madanakollu Artikolu 20 tal-Kodiċi Ċivili jservi mezz ta' gwida sabiex jassisti lil Qorti tasal għal konkluzjonijiet tagħha f'dan ir-rigward. Dan l-artikolu jaqra hekk:

"(1) Il-manteniment għandu jingħata skont il-bżonn ta' min jitolbu u l-mezzi ta' min għandu jagħtih.

(2) Fl-istħarriġa sabiex jinsab jekk min jitlob il-manteniment jistax jaqalgħu xort'oħra, għandu jittieħed qies ukoll tal-ħila tiegħu fl-eżerċizzju ta' xi professjoni, arti jew sengħa.

(3) Meta jinqiesu l-mezzi ta' min hu obbligat għall-manteniment, għandu jingħadd biss il-qligħ tiegħu mix-xogħol tal-professjoni, arti jew sengħa, is-salarju jew il-pensjoni tiegħu mogħtija mill-Gvern jew minn ħaddieħor, u tal-utili tal-beni, sew mobbli kemm immobbli u kull dħul li jinħoloq taħt trust.

(4) Ma jitqiesx li għandu mezzi biżżejjed biex jagħti l-manteniment min ma jistax jagħtih ħlief billi jilqa' f'daru l-persuna li titlob dak il-manteniment, jekk din il-persuna ma tkunx axxendent jew dixxendent.

(5) Meta jinqiesu l-mezzi ta' min jitlob il-manteniment, għandu jittieħed qies ukoll ta' kemm jiswew il-beni tiegħu mobbli jew immobbli kif ukoll ta' kull interess benefiċjarju taħt trust".

Ikkonfermat li l-ġenituri jridu jieħdu ħsieb, imantnu, jgħallmu u jedukaw lil uliedhom, il-Qorti għandha l-obbligu li tqis li kull ġenitur jikkontribwixxi skont il-mezzi u l-ħila tiegħu, u kif ukoll skont il-bżonnijiet tal-istess minuri.

Fir-rigward tas-*setgħa tal-Qorti li tagħti ordnijiet minkejja dispożizzonijiet oħra*, u dan ai termini tal-Artikolu 149 tal-Kodiċi Ċivili, fejn huwa stipulat illi: *"B'dak kollu li jinsab f'kull dispożizzjoni oħra ta' dan il-Kodiċi, il-qorti tista', jekk tiġi murija raġuni tajba, tagħti dawk l-ordnijiet dwar il-persuna jew il-proprjetà ta' persuna li tkun taħt l-età kif jidhrilha xieraq fl-aħjar interessi tat-tifel"*, il-Qorti tagħmel referenza għas-sentenza fl-ismijiet **Edward Briffa pro et noe vs Georgina sive Georgia Seguna**, deċiza minn din il-Qorti izda diversament preseduta, nhar il-25 ta' Jannar 2019, u tagħmel tagħha l-evalwazzjoni legali rigward id-diskrezzjoni assoluta tal-Qorti fil-kuntest tal-interessi supremi tal-minuri. F'din is-sentenza jiġi mgħallem illi:

"Il-Qrati nostrana kellhom diversi okkażżjonijiet sabiex jikkunsidraw x'inhu għall-aħħar interess tal-minuri. Fost oħrajn wieħed isib il-kawża fl-ismijiet ***Helen Mary Strout f'isimha proprju kif ukoll bħala kuratriċi ad litem ta' binha minuri Warren Luke vs. Av. Dr. Simon Galea Testaferrata nominat bħala kuratur deputat sabiex jirrapreżenta l-assenti Paul Joseph Strout*** *deċiża mill-Prim'Awla fit-28 ta' Frar 2003 fejn ġie osservat li 'Jirrizulta li l-attrici minn mindu telaq zewgha iddedikat ruhha ghat-trobbija ta' binha u terfa' wehidha, bl-ghajnuna sussidjarja tal-genituri taghha, il-piz ta' din it-tarbija. Huwa ragjonevoli ghalhekk illi fuq l-awtorita` tal-gurisprudenza stabbilita in materja (Vol. II p 325; Vol. IV p 74; Vol. VIII p 557 fost ohrajn) partikolarment b'rigward "a cio' che e` piu` utile e vantaggioso all' interesse si morale che fisico" tat-tifel innifsu, il-kura u l-kustodja tieghu ghandha tkun affidata lill-omm.'*

Huwa l-interess tal-minuri li huwa suprem u mhux dak tal-partijiet jew ta' terzi persuni li jkunu in retroxena. Il-Qorti tal-Appell (sede Superjuri) fid-deċiżjoni tagħha tal-25 ta' Novembru 1998 fl-ismijiet ***Sylvia Melfi vs. Philip Vassallo*** *irreteniet li*

In this case the Court must seek to do what is in the sole interest of the minor child in its decision whether the care and custody of the child should be given to one parent or the other the Court must solely be guided by what is most beneficial to the child [...] The Court should at all times seek the best interests of the child irrespective of the allegation, true or false, made against each other by the parties. Such allegations often serve to distance oneself from the truth and serve to render almost impossible the search of the Court for the truth. This is why it is the duty of the court to always look for the interests of the child. Exaggerated controversies between the parties often make one wonder how much the parents have at heart the interest of their children. Sometimes parents are only interested at getting at each other and all they want is to pay back the other party through their minor child.

Din il-Qorti tirreferi wkoll għal dak li qalet fid-deċiżjoni tagħha tat-12 t'April 2018 fl-ismijiet ***RM vs NM*** *(Rik Ġur Nru 196/10RGM):*

*"In tema legali ssir referenza ghall-kawza fl-ismijiet "**Cedric Caruana vs Nicolette Mifsud"** deciza mill-Qorti tal-Appell fl-4 ta' Marzu 2014 fejn il-Qorti enfasizzat li fejn jidhlu l-minuri huwa ta' applikazzjoni assoluta l-Artikolu 149 tal-Kap 16 li jaghti poter lill-Qorti taghti kwalsiasi ordni fl-interess suprem tal-minuri."*

Fil-fehma tal-Qorti l-Artikolu 149 tal-Kap 16 jagħmilha ċara illi fejn jikkonċerna l-interess suprem tal-minuri idejn il-Qorti m'hiex imxekkla b'regoli stretti ta' proċedura. Hija għalhekk tal-ferma konvizzjoni illi fejn jidħlu d-drittijiet u l-interess suprem ta' minuri, il-Qrati tagħna għandhom diskrezzjoni wiesgħa ħafna u ma humiex imxekkla minn regoli ta' proċedura rigoruża. Addirittura l-Qorti tal-Familja għandha s-setgħa li tieħu kull provvediment fl-aħjar interess tal-minuri anke jekk ħadd mill-partijiet ma jkun għamel talba fir-rigward (ara ***A sive BC vs D sive EC*** *deċiża minn din il-Qorti fit-30 ta' Ġunju 2015). (Ara wkoll* ***Joseph Micallef vs Lesya Micallef*** *deciza mill-Qorti tal-Appell fl-14 ta' Dicembru 2018)".*

4. Applikazzjoni tal-Prinċipji Legali għal Każ Odjern:

Illi din hija talba magħmula mill-attriċi sabiex din il-Qorti takkordalha l-kura u kustodja esklussiva tal-minuri FG E, bint il-partijiet, u tiffissa l-manteniment li għandu jkun pagabbli mill-konvenut għall-bzonnijiet tal-istess minuri, li għandu jinkludi ukoll sehmu għall-ispejjeż relatati mas-saħħa u edukazzjoni.

Mix-xhieda mhux kontradetta tal-attrici jirriżulta illi l-partijiet kellhom relazzjoni waqt li l-attriċi kienet toqgħod New Zealand, u min din ir-relazzjoni twieldet binthom. Jirriżulta wkoll illi l-attriċi u l-minuri ilhom jirrisjedu Malta minn Frar tal-2019 u m'huwiex ikkontestat illi minn tali żmien il-konvenut ma regax għamel kuntatt mal-attriċi u qatt ma wera xi interess f'bintu jew b'xi mod prova jaraha jew jikkomunika magħha. Fil-fatt jiġi nnutat illi l-konvenut abbanduna għal kollox lil bintu u m'għandu l-ebda kuntatt mal-attrici, tant illi lanqas biss kien possibli li jigi rrintraċċat għall-finijiet ta' dawn il-proċeduri. Il-konvenut ilu ma jara lil minuri sa mill-2019, u ma jistaqsix dwarha, u lanqas ma jikkontribwixxi finanzjarjament għat-trobbija taghha.

Madanakollu l-Qorti tirrileva li, għalkemm ma semgħet ebda provi konkreti min-naħa tal-intimat, jirriżulta bl-aktar mod ċar li għall-anqas miż-żmien meta l-attriċi rritornat lura Malta minn New Zealand u dan wara li l-istess intimat keċċiha minn daru, kienet l-attriċi li assumiet il-kura u l-kustodja effettiva tal-minuri. Jirriżulta ċar ukoll li l-istess attriċi għandha l-interessi tal-minuri għal qalbha, tant li kemm-il darba ttentat tikkomunika ma' missier l-istess minuri, u in vista li dan kien bla suċċess qabdet u ntavolat il-proċeduri odjerni sabiex tassigura l-aħjar interessi tal-istess minuri. Barra min hekk huwa inkonfutabbli għal din il-Qorti illi l-abbandun da parti l-konvenut fil-konfront ta' bintu jpoġġi lill-attriċi f'sitwazzjoni diffiċli f'dak li għandu x'jaqsam mad-deċiżjonijiet illi talvolta jkun hemm bżonn li jittiehdu.

Fid-dawl tal-premess, il-Qorti tinsab sodisfatta illi jkun fl-aħjar interessi tal-minuri, li l-kura u kustodja tal-minuri FG E għandha tkun vesitita esklussivament f'idejn l-attriċi, dan anke billi l-minuri għandha tibqa' tirrisjedi mal-attriċi ġewwa Malta, f'dak il-fond li l-attriċi stess tistabbilixxi bħala r-residenza tagħha. Il-Qorti tkompli tikkonferma l-konsiderazzjoni tagħha in vista tal-fatt li bejn il-partijiet ma hemm l-ebda komunikazzjoni. F'dan ir-rigward, il-Qorti tagħmel referenza

għas-sentenza fl-ismijiet **Miriam Cauchi pro et noe vs. Francis Cauchi**,[20] fejn il-Qorti tal-Appell irriteniet illi hija *"tiskarta t-talba ghall-kustodja kongunta ghax, bhala sistema, mhux prattikabbli meta l-genituri ma jitkellmux bejniethom"*. Dan l-insenjament kompla ġie elaborat fis-sentenza **Scott Schembri vs Dorianne Polidano**,[21] fejn il-Qorti saħqet illi *"filwaqt li tiddikjara li taqbel ma' tali pronunzjament izzid illi l-istess principju japplika fejn iz-zewg genituri m'humiex kapaci jitkellmu b'mod civili ma' xulxin li l-kura u kustodja ma ghandhiex tkun kongunta ghaliex immankabilment tkun sors ta' litigji ulterjuri b'detriment serju ghall-benessere tal-minuri"*. Dan kollu ġie rikonfermat fis-sentenza fl-ismijiet **Claire Booker vs Roger Mahlangu**.[22]

In vista li l-kura u kustodja tal-minuri ser tkun vestita esklussivament f'idejn l-attriċi u per konsegwenza tgħix magħha, l-intimat għandu jivversa manteniment bħala kontribuzzjoni finanzjarja għat-trobbija tal-minuri bintu. Meta si tratta manteniment, il-Qorti fl-aħħar u l-iktar sentenzi riċenti tagħha, u ċjoe' dawk fl-ismijiet **Ottilie Micallef pro et noe vs Jason Joseph Mifsud**,[23] u **Romina Veneziani noe vs Dr Marc Sant**,[24] għallmet illi:

"Madanakollu l-grad ta' prova neċessarja f'kawża fejn si tratta talba għal manteniment minn għand dak il-ġenitur li ma jkunx preżenti sa mit-twelid tal-minuri, huwa tali fejn ikun biżżejjed għal dik il-parti li tagħmel it-talba għal ħlas ta' manteniment illi tippreżenta prospett li jindika approssimattiv tal-infiq ta' flus fuq il-minuri li għandu jkun ikkorraborat b'numru sostanzjali ta' rċevuti, liema rċevuti għandhom jagħtu indikazzjoni tal-ħajja li dik il-parti tkun qiegħda tagħti lil uliedha, iżda l-Qorti ma tarax il-bżonn illi tali parti fil-kawża għandha tippreżenta kull irċevuta li tingħata kuljum, anke saħansitra għal kartuna ħalib! F'dan ir-rigward, il-Qorti tagħmel referenza għas-sentenza fl-ismijiet ***Michelina Bezzina vs Julian Bezzina***,[25] *fejn ġie ribadit illi: "jinghad ukoll li likwidazzjoni fuq bazi ekwitattiva ghandha ssir meta jkun difficli li wiehed jistabilixxi precizament dak li huwa dovut lill-attur, u dan sabiex tista' ssir gustizzja f'kazijiet fejn ma jkunx possibbli li titressaq prova konkreta li tistabbilixxi bi precizjoni t-telf subit*[26]*".".*

[20] Deċiża nhar it-3 ta' Ottubru 2008 (App. Nru. 2463/1999/1).
[21] Deċiża mill-Qorti tal-Familja nhar it-30 ta' April 2015 (Rikors Numru 277/2012 RGM), mhux appellata.
[22] Deċiża mill-Qorti tal-Familja nhar is-7 ta' Diċembru 2017 (Rikors Numru 183/2016 RGM), mhux appellata).
[23] Deċiża mill-Qorti tal-Familja, nhar it-18 ta' Jannar 2022, (Rikors Numru 107/2015 AL), mhux appellata.
[24] Deċiża mill-Qorti tal-Familja, nhar is-27 ta' Jannar 2022, (Rikors Numru 152/2016 AL), mhux appellata.
[25] Deċiza mill-Qorti tal-Familja nhar it-28 ta' Ġunju 2018, mhux appellate (Rik. Ġur. Nru. 131/2013RGM).
[26] **Priscilla Cassar vs Robert Farrugia,** deċiza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili, nhar il-15 ta' Lulju 2014.

Fid-dawl ta' nuqqas ta' provi f'dan ir-rigward, il-Qorti tinsab marbuta dwar kemm għandu jkun il-manteniment li għandu jivversa l-intimat. Għalhekk, fid-dawl ta' dak ċitat, il-Qorti tordna lill-konvenut sabiex iħallas lill-attriċi s-somma ta' mitejn Ewro (€200) f'manteniment kull erba' (4) ġimgħat, u kif ukoll ħamsa u sebgħin Ewro (€75) bħala sehemu għall-ispejjeż relatati mas-saħħa, edukazzjoni u attivitajiet extra-kurrikulari kull erba' (4) ġimgħat, u b'hekk il-konvenut għandu jħallas lill-attriċi total ta' €275 kull erba' (4) ġimgħat, liema manteniment għandu jogħla kull sena skont l-indiċi tal-għoli tal-ħajja u għandu jiġi vversat f'kont indikat mill-attriċi kull l-ewwel ġurnata tax-xahar permezz ta' *bank transfer* stante li huwa jgħix barra minn Malta. Bl-applikazzjoni tal-Artikolu 3B tal-Kodiċi Ċivili, il-konvenut huwa obbligat li jħallas manteniment għal FG E sakemm il-minuri tagħlaq l-eta` ta' tmintax (18)-il sena. Madanakollu fl-eventwalita` li l-minuri tagħżel li tibqa' tistudja fuq bażi *full-time* wara li tilħaq l-eta` maġġorenni, il-manteniment għandu jibqa' jitħallas sakemm il-minuri tagħlaq l-eta` ta' tlieta u għoxrin (23) sena jew sakemm ittemm l-istudji tagħha, skont liema eventwalita` tavvera ruħha l-ewwel. Kwalunkwe benefiċċju soċjali in konnessjoni mal-minuri, inkluż ic-*Children's Allowance*, għandhom ikunu perċepibbli miha wara li tagħlaq it-tmintax-il (18) sena, il-manteniment għandu jitħallas direttament lilha.

Magħdud mal-premess, il-Qorti hija tal-fehma illi, ai termni tal-Artikolu 149 tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta, għandha tagħti dawk l-ordnijiet ulterjuri u dana fl-aħjar interessi tal-minuri. L-Artikolu 149 tal-Kodiċi Ċivili jagħti lill-Qorti diskrezzjoni wiesgħa sabiex tiddeċedi dak li fiċ-ċirkostanzi jidrilha xieraq fl-interess suprem tal-minuri. Il-ġurisprdenza nostrana hija ċara f'dan ir-rigward, u ċjoe' fejn *si tratta* l-interess suprem tal-minuri l-Qorti ma għandhiex tkun imxekkla bir-regoli stretti u rigorużi proċedurali, tant illi l-Qorti tal-Familja għandha s-setgħa li tieħu kull provvediment fl-aħjar interess tal-minuri anke jekk ħadd mill-partijiet ma jkun għamel talba fir-rigward.

Tenut kont tal-premess, il-Qorti tfakkar illi l-kwistjoni tas-setgħa tal-ġenitur ma hijiex ugwali għal kura u kustodja u b'hekk jekk ġenitur ma jkollux f'idejh il-kura u kustodja ta' minuri dan ma għandux ifisser ta' bilfors illi tali ġenitur ikun żvestit mis-setgħa ta' ġenitur. F'dan il-kuntest il-Qorti tara idoneju li ssir referenza għas-sentenza fl-ismijiet **Mark Micallef pro et noe vs. Ramona**

Caruana,[27] fejn ġie ċċarrat dan il-prinċipju: *"(...) s-setgħa tal-ġenitur ma hijiex ugwali għal kura u kustodja, izda huwa kunċett legali li emanixxa mid-Dritt Ruman li jinkorpora fih, fost oħrajn, il-kunċett tal-kura u kustodja. Fil-fatt jekk wieħed ma jkollux f'idejh il-kura u kustodja, ma jfissirx li jitlef id-drittijiet l-oħra li jappartjenu lilu bħala ġenitur, fosthom id-dritt ta' aċċess, id-dritt li jieħu deċizjonijiet flimkien mal-ġenitur l-ieħor, id-dritt li jkun infurmat dwar il-progress tal-minuri, u d-dritt li jiffirma u jġedded passaport. Għaldaqstant ġialadarba ġenitur ikun għadu f'pozizzjoni li jezerċita dawn id-drittijiet, minkejja li ma jkollux il-kura u kustodja tal-minuri, ifisser li xorta waħda jkollu s-setgħa ta' ġenitur, liema setgħa tista' titneħħa skont id-disposizzjonijiet tal-liġi kif misjuba taħt is-Sub-Titolu II tat-Titolu IV tal-Ewwel Ktieb".*

Fl-każ odjern u ġialadarba l-abbandun tal-konvenut versu bintu huwa ampjament ċar, il-Qorti tqis li ma jkunx fl-aħjar interess tal-minuri li ommha jkollha tirrikorri għall-proċeduri ġudizzjarji f'kull sitwazzjoni fejn jista' jkun hemm bżonn il-firma ta' missierha, bħal per eżempju l-iskrizzjoni tal-minuri fi skejjel, xi vjaġġ skolastiku edukattiv, jew xi deċiżjonijiet fl-ambitu mediku. Għaldaqstant il-Qorti tordna li l-konvenut jiġi żvestit mis-setgħat kollha tiegħu ta' ġenitur ai termini tal-Artikolu 154 tal-Kodiċi Ċivili, b'dana illi l-attriċi jkollha s-setgħa ta' ġenitur waħedha fuq il-minuri bil-fakolta' li tieħu esklussivament waħedha kull deċiżjoni fir-rigward tal-minuri, kemm ordinarji kif ukoll straordinarji.

DEĊIDE:

Għaldaqstant u għar-raġunijiet kollha fuq imsemmija, il-Qorti qiegħda tiċħad l-eċċezzjonijiet kollha tal-konvenuta, u konsegwentament taqta' u tiddeċiedi din il-kawża billi:

1. Tilqa' l-ewwel talba u tiddikjara li l-kura u kustodja tal-minuri FG E tkun vestita esklussivament f'idejn l-attriċi, b'dana illi l-minuri għandha tibqa' tirrisjedi mal-attriċi ġewwa Malta f'dak il-fond li l-attriċi stess tistabbilixxi bħala r-residenza tagħha;

2. Tilqa' it-tieni talba ċu tordna lill-konvenut sabiex iħallas lill-attriċi s-somma ta' mitejn Ewro (€200) f'manteniment kull erba' (4) ġimgħat, u kif ukoll

[27] Deċiza minn din il-Qorti kif preseduta, nhar is-27 ta' Mejju 2021, mhux appellata (Rik. Ġur. Nru. 140/2019 AL).

ħamsa u sebgħin Ewro (€75) bħala sehemu għall-ispejjeż relatati mas-saħħa, edukazzjoni u attivitajiet extra-kurrikulari kull erba' (4) ġimgħat, u b'hekk il-konvenut għandu jħallas lill-attriċi total ta' €275 kull erba' (4) ġimgħat, liema manteniment għandu jogħla kull sena skont l-indiċi tal-għoli tal-ħajja u għandu jiġi vversat f'kont indikat mill-attriċi kull l-ewwel ġurnata tax-xahar permezz ta' *bank transfer* stante li huwa jgħix barra minn Malta. Bl-applikazzjoni tal-Artikolu 3B tal-Kodiċi Ċivili, il-konvenut huwa obbligat li jħallas manteniment għal FG E sakemm il-minuri tagħlaq l-eta` ta' tmintax (18)-il sena. Madanakollu fl-eventwalita` li l-minuri tagħżel li tibqa' tistudja fuq bażi *full-time* wara li tilħaq l-eta` maġġorenni, il-manteniment għandu jibqa' jitħallas sakemm il-minuri tagħlaq l-eta` ta' tlieta u għoxrin (23) sena jew sakemm ittemm l-istudji tagħha, skont liema eventwalita` tavvera ruħha l-ewwel. Kwalunkwe benefiċċju soċjali in konnessjoni mal-minuri, inkluż ic-*Children's Allowance*, għandhom ikunu perċepibbli miha wara li tagħlaq it-tmintax-il (18) sena, il-manteniment għandu jitħallas direttament lilha;

3. Ai termini tal-Artikolu 149 tal-Kodiċi Ċivili, tordna li l-konvenut jiġi żvestit mis-setgħat kollha tiegħu ta' ġenitur ai termini tal-Artikolu 154 tal-Kodiċi Ċivili, b'dana illi l-attriċi jkollha s-setgħa ta' ġenitur waħedha fuq il-minuri bil-fakolta' li tieħu esklussivament waħedha kull deċiżjoni fir-rigward tal-minuri, kemm ordinarji kif ukoll straordinarji.

Bl-ispejjeż kollha kontra l-konvenut, b'dan li l-attriċi għandha provviżorjament tħallas id-drittijiet tal-Kuraturi Deputati.